

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR DANILLO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1902.

VSEBINA.

1. <i>A. B.</i> : Zakon o ustanovitvi kmetijskih stanovskih zdru- g	353
2. <i>A. N.</i> : O stroških kazenskega pravnega zastopanja pred vzklicnimi sodišči	358
3. <i>Dr. I. Robida</i> : Akutna psihoza na podlagi imbecilitete	360
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Ako je razpravljati o negatorni tožbi in konfesorni protitožbi in se vrednost spornega predmeta oceni v tožbi z manj od 100 K, v protitožbi pa z več od 100 K, tedaj veljajo za razpravo in sodbo pred- pisi okrajnosodnega postopanja sploh (anal. §-a 453 civ. pr. r.)	365
<i>b)</i> Začasna odredba ločenega bivališča (§ 107 o. d. z. in § 382 št. 8 izvrš. r.) se dovoli v nevarnosti se nahajajoči ženi, ki je dosedaj skupno stanovala z možem v svoji lastni hiši, v to svrhu, da se možu zaukaže, naj se v primernem roku izseli iz ženine hiše	368
<i>c)</i> Tožba na odškodnino iz čl. 355 trg. zak. ne zastara v roku čl. 349 odst. 2 trg. zak., če tudi se opira na to, da se je oddalo pomanjkljivo in zato na razpolago postavljeno blago. Tudi prispevek k §-u 259 in 393 c. pr. r.	371
<i>d)</i> K uporabi §-a 39 št. 8 izvrš. r.	373
<i>e)</i> Štirinajstdnevni rok, določen v §-u 88 št. 2 izvrš. r. za rekurze proti sklepom, s katerimi se dovoli pri- silna osnova zastavne pravice z nje vknjižbo, velja tudi za sklepe, dovoljujoče predznambo zastavne pravice za varnostno izvršilo po §-u 374 izvrš. r.	374
<i>f)</i> O varščini za pravdne stroške, če je tožitelj oto- manski državljan	376
Kazensko pravo. Kdor vloži gotovino v poštno hranilnico, lahko za- krivi onemogočenje izvršila po zmislu §-a 1 zakona z dne 25. maja 1883, št. 78 drž. zak., ako se na- hajajo ostali znaki kaznivega dejanja po §-u 1 navedenega zakona	377
5. Iz upravne prakse.	
Spor radi cerkvenega patronata v J.	380
6. Razne vesti	384

Slovenski Pravniki.

Leto XVIII.

V Ljubljani, 15. decembra 1902.

Štev. 12.

Zakon o ustanovitvi kmetijskih stanovskih zadrug.

Svobodno gospodarstvo minolega stoletja ni rodilo onih sadov, katere so razširjalci teh gospodarskih idej pričakovali. Smith in njegovi privrženci so hoteli vstvariti gospodarski mir, a so povzročili gospodarski boj, kakoršnega še svet ni videl. Pokazalo se je, da posamezni gospodarski individij le težko in z največjim naporom zmaguje — in da se gospodarsko šibki pogrezajo, akoravno bi pri svojih, četudi skromnih močeh ob drugačnih gospodarskih uredbah se ohranili in koristili.

Zdi se, kakor da se naša doba postavlja na drugačno gospodarsko stališče, in resno se trdi in to upravičeno, da se človeška družba vedno bolj socializuje. Sedanja doba zahteva gospodarskih zvez, društev in zadrug. Dokaz temu so mogočne gospodarske zveze posameznih obrtnih panog. Nastajajo distributivne in produktivne gospodarske zadruge za posamezne panoge obrta, in med temi tudi take za izključno kmetijske interese.

Nemčija, Anglija in Francoska imajo ne samo za obrt v ožjem pomenu, ampak tudi za kmetijstvo lepo zasnovano in razpredeno gospodarsko stanovsko organizacijo; nje namen je: zboljšati stanje poljedelca in ga povzdigniti bodi z lastno močjo, bodi z druženiimi silami na blagostanje in staro veljavnost; zmanjšati bremena, ki poljedelstvo težijo; doseči boljše obdelovanje zemlje in zvišati njeno produktivnost; zboljšati živinorejo in seznaniti ter zbližati kupce in prodajalce, proizvajalce in odjemalce, odpraviti vmesno trgovino in s tem povišati ceno poljedelskim pridelkom.

Da kmetijska stanovska zadružna organizacija s takimi smotri mnogo koristi in da je res pripravno, četudi ne edino

zveličavno sredstvo v odpomoč kmetijstvu, kažejo veliki uspehi teh organizacij v naštetih državah.

Seveda mora biti — in to je treba glede na naše slovensko združno gibanje še posebej povdarjati — taka združna organizacija vzgrajena na trdna tla, a ne na pesek, mora biti po zgolj gospodarskih, trgovskih načelih urejena in voditi jo morajo edino le gospodarski, ne pa strankarski politični nagibi. Igrati s tujim premoženjem politično strankarstvo je pač neodpustljiv greh.

Avstrija kmetijske stanovske organizacije do sedaj še nima. Še-le uspehi stanovskih združnih organizacij v drugih državah so nagnili našo vlado, da je v oživotvorjenje take organizacije prvikrat dne 10. oktobra leta 1893. predložila poslanski zbornici načrt zakona o ustanovitvi stanovskih zadrug za kmetijstvo. Vlada je pozneje sicer umaknila ta predlog, pa ne za vedno, ampak z namenom, ga prilagoditi zahtevam ljudstva in ga narediti sprejemljivega. Leta 1895, 1896 in 1897 ga je zopet predložila, — in končno je po precej dolgem času predloga postala zakon.

Ta v državnem zakoniku z dne 10. maja 1902, št. XL. objavljeni zakon z dne 27. aprila 1902 o »ustanovitvi stanovskih zadrug za poljedelce« je velepomemben. Avstrijsko kmetijstvo se je ves čas za ta sedaj uzakonjen predlog živo zanimalo. Z zakonom samim — in to hočemo že v naprej poudariti — ni bogve koliko doseženo; vse zavisi od tega, kako stališče bodo napram njemu zastopale posamezne dežele, ki imajo na podlagi tega zakona in v njegovem okvirju še marsikaj določiti in spopolniti, in kako se bodo posamezne zadruge osnovale, vodile in kako bodo delovale.

Kmetijske stanovske zadruge bi se naj po želji tega zakona osnovale v vsakem sodnem, župnem ali tudi občinskem okraju, in te »okrajne« zadruge naj bi se združile v deželno zadrugo. Deželne zadruge se potem zopet lahko združijo v ožjo zvezo z zadrugami drugih kronovin.

Parlamentarni odsek za poljedelstvo je uprav pri tej prvi točki leta 1896 predlagal, da se naj v deželah, kjer so že obstoječi kulturni sveti ločeni po narodnostih, ustanovi tem na-

rodnostnim sekcijam primerno število deželnih zadrug. Ta predlog odseka pa ni obveljal, akoravno bi taka delitev po narodnostih ob sedanjih narodnostnih bojih v Avstriji bila jako umestna in bi posebno nam obmejnim Slovencem koristila, ker bi postali od sodeložencev druge narodnosti gospodarsko kolikor toliko nezavisni in v eno skupino združeni.

Člani kmetijskih stanovskih zadrug so po določbi §-a 3 in nasl. l. c. posestniki poljedelstvu in gospodarstvu namenjenih zemljišč. Katero zemljišče je poljedelstvu ali gozdarstvu namenjeno, določajo deželni zakoni. Ti tudi določajo velikost zemljišča, od katere do katere še spadajo ista, oziroma njih posestniki pod zadružni zakon. Deželam je torej dana pravica, skleniti, ali spadajo v zadrugo tudi veleposestniki in parcelniki — ali samo srednji kmetje. V manjših kronovinah, posebno slovenskih govorijo razlogi za to, da se tudi veleposestniki in parcelniki — to je tisti, ki imajo male koče, pritlikavo posestvo, male parcele — vzamejo med zadružne člane; veleposestniki že zato, da tudi oni prispevajo za zadružne potrebe, dalje, ker so navadno inteligentnejši in ker v slovenskih deželah z malimi izjemami itak ni toliko in takih velikih posestev, da bi kazalo za veleposestvo ustanoviti posebne zadruge.

Zakon o stanovskih zadrugah za kmetijstvo uveljavlja s tem prisilno zadružnost. Zadružna organizacija naj bi bila popolna in močno sklenjena; ustanovil naj bi se veliki sistem zadrug, s čemer se po izkušnji v drugih državah delavnost posamezne zadruge zviša in se ista ohrani v skupini kot živ, delaven in potreben del celote. V prisiljeni organizaciji, ki ima seveda tudi slabe strani, je vpliv strokovnjakov večji in gospodarsko važno nadzorovanje zdatnejše. Sicer se pa mora konstatovati, da se tudi prostovoljno združenje dobro obnaša — n. pr. slovenske posojilnice.

Zadrugo vodijo samostojno izvoljeni organi. V tej uredbi se stanovske zadruge ne razlikujejo mnogo od že obstoječih gospodarskih zadrug.

Jedna najvažnejših točk našega zakona je § 11., ki govori o delokrogu stanovske zadruge. Že § 2. določa, da je »namen stanovskih zadrug, zboljšati npravne in materijalne kmečke raz-

mere, koristiti z medsebojnim poukom in podpiranjem, ohraniti in povzdigniti stanovsko zavest in zastopati stanovske in gospodarske interese.« S tem je namen le splošno orisan. Natančneje govori o tem že navedena točka §-a 11., ki navaja nastopne naloge stanovskih zadrug: ustanova zadružnih skladišč za vlaganje poljedelskih pridelkov, naprava klavnic in pekarij, nakup in prodaja kmetijskih pridelkov in poljedelskih potrebščin, nabava poljedelskih strojev za skupno porabo, dajanje kredita na podlagi vloženi poljedelskih pridelkov; ustanovitev novih in podpiranje že obstoječih posojilnic, posebno takih, ki so ustanovljene po Raiffeisenovem sistemu; sodelovanje pri organizaciji, upravi in zaznamovanju cen na poljedelskih borzah in trgih, sodelovanje pri izvršitvi zavarovanja za življenje, bolezni, nezgode, invalidnost in starost oseb pri poljedelstvu in gozdarstvu delujočih, kakor tudi sodelovanje pri zavarovanju za slučaj ognja ali toče in za živino. — Tudi pri vseh, poljedelstva se tikajočih zakonih in načrtih naj bi zadruge sodelovale itd.

Že iz tega nepopolnega naštevanja je posneti neizmeren delokrog stanovskih zadrug, — in uresničenje vseh teh zadač bi pač povzdignilo kmetijstvo in je ojačilo.

Po zakonu ni izključeno, da se bavijo kmetijske stanovske zadruge z razprodajo živil na zadružnike (§ 11. l. c.), in s tem prevzamejo nekako posle konsumnih društev. Da bi se stanovske zadruge v naših, jedino poljedelstvu namenjenih krajih začele baviti s kramarijo, bi nikakor ne svetovali. Kjer ni veliko delavstva in sploh takega prebivalstva, ki je v preskrbovanju z živili na trg navezano, tam ne uspevajo in naravno ne morejo uspevati take zadruge. Drugače je po velikih mestih in v takih krajih, kjer cvete industrija in je mnogo delavcev. Proti ustanovitvi konsumnih društev, oz. proti temu, da bi se stanovske zadruge pri nas pečale s posli konsumnih društev, govore tudi politično-nacijonalni razlogi, posebno v obmejnih Slovencih, kjer gre za to, ustanoviti si čil obrtniški srednji stan in si z njegovo pomočjo pridobiti trge in mesta.

Stanovske zadruge se morajo ločiti od pridobitnih in drugih gospodarskih zadrug. Pri le-teh so zadružani s svojim premoženjem zavezani in zato jim pripade tudi eventualni dobiček.

Pri stanovskih zadrugah, kakoršne ima v mislih ta novi, gori navedeni zakon, pa posamezni člani ne stavijo svojega premoženja v zavezo, ampak si zadruga pridobiva potreben kapital potom doklad, ki bi se naj tako iztirjevale, kakor deželne in občinske doklade k državnim davkom; eventualni dobiček pa se mora porabiti v znižanje doklad ali za nalago v rezervnih fondih. Pač se pa lahko v okrilju stanovskih zadrug zasnujejo pridobitne zadruge, stoječe na določbah združnega zakona z dne 9. aprila 1873, št. 70 drž. zak., na pr. mlekarne, živinorejske zadruge, skladiške zadruge, posojilnice itd.

Ker v mnogih deželah že živi nekaka stanovska organizacija kmetijstva, želi zakon v §-u 19., da se naj ta organizacija ali odpravi in na njeno mesto popolnoma nova postavi, ali pa, da se naj spremeni v stanovsko združno organizacijo. Deželni kulturni sveti se naj pretvorijo v deželne stanovske zadruge, že obstoječe kmetijske zadruge v različnih okrajih naj postanejo del stanovske organizacije. Ob jednom ta točka natančneje določa, na kak način se naj ta prememba zvrši.

Ostale določbe zakona se pečajo z revizijo, nadzorovanjem in oproščenjem od pristojbin, in je posebej omeniti le še § 24., ki pravi, da stopi ta zakon v posameznih deželah sočasno z deželnim, na podlagi tega zakona sklenjenim zakonom v veljavo.

To je nekako jedro tega, za kmetijstvo prevažnega zakona. Zakon na sebi pa še ne pomenja viška agrarne reforme. Stanovska organizacija, ustvarjena na njegovi podlagi, naj bi bila močan bran našemu kmetijstvu in sredstvo v zboljšanje njegovih žalostnih razmer. Povdarjamo pa še enkrat, da se ne sme gledati na tako stanovsko organizacijo, češ, da je jedino zveličavna, ampak da je in ostane lasten trud in lastno delo posameznega poljedelca njegova rešitev.

A. B.

O stroških kazenskega pravnega zastopanja pred vzklicnimi sodišči.

V štef. 4. »Slov. Pravnika« iz leta 1901 je priobčil *K. W.* nekaj navodil, namenjenih, kakor g. pisatelj pravi, vzlasti mlajšim pravnikom za izvrševanje pravosodstva v prestopkih. Večina priobčenih kazenskih slučajev omenja razne nedostatke, ki se ne tičejo toliko načelnih vprašanj, nego so več ali manj posledica mlade prakse; navaja pa načelo ljubljanskega vzklicnega sodišča, češ da se le-to drži za pritožbo zoper odmero stroškov v slučajih prestopkov 14dnevnega rokú. Ta pravni nazor, kakor sta ga izvajala v istega letnika štef. 6. in 7. gg. V. in dr. Fr. M., ni v generalni določbi §-a 481 k. pr. r. nikakor utemeljen, ker ni nikakega vzroka, glede stroškov, odmerjenih od okrajnih sodišč v prestopkih, delati kakih izjem. To stališče, katero se v judikaturi pred letom 1898. ni zavzemalo, je v kazenskem pravdnem redu neutemeljen posnetek plačilnega, civilnemu pravdnemu redu znanega rokú.

Takisto neutemeljena in po kazenskem pravdnem redu nikjer opravičena je pa tudi splošna, pri obeh kranjskih sodnih dvorih veljajoča praksa, da vzklicna sodišča smatrajo za odmero kazenskih pravnih stroškov zastopnikov strank, ki narastejo vsled vzklica jedne ali druge stranke, tedaj vseh stroškov, povzročenih v postopanju radi prestopkov, — le okrajna sodišča za kompetentna.

Tudi ta praksa ni v zakonu utemeljena. V tem pogledu določuje le § 395 k. pr. r., da se morajo predlogi za odmero kazenskih pravnih stroškov vlagati pri sodiščih prve stopinje. S to določbo kazenski pravdni red gotovo ni imel namena, ovreči načela, nahajajočega se v vseh družih zakonih, ki se tikajo tudi katerih si koli bodi stroškov, da more delo ceniti in preceniti le oni, pred katerim in za katerega se je dotično zastopniško delo vršilo. Iz te določbe §-a 395. k. pr. r. je praksa — znani pravniški »deus ex machina« — izcimila zahtevo, da morajo okrajna sodišča odmerjati tudi stroške zastopnikov, narasle v vzklicnem postopanju.

Nobeden pravnik ne bode trdil, da sklicevanje na prakso ne olajša juridičnih razlogov, kakor tudi nihče ne bode trdil, da

ne bi tehnika modernega »formularizma« mogla v doglednem času iznajti tudi obrazce za vse katere si koli bodi sodbe, tako da bode treba vstavljati samo imena.

Zgoraj navedena praksa pa tira do konsekvence, da si vsako okrajno sodišče ustvari svoj tarif za stroške vzklicnega postopanja in vpošteva, kar more le vpoštevati, samo čas, kolikor je trajala vzklicna razprava. Umevno je, da pri tej praksi postane iluzorna določba §-a 395. k. pr. r., katera veleva, da mora sodišče pretresati bistveni zaslužek zastopnika in pri tem vpoštevati čas, ki se je porabil za pripravo dokazov in za zastopstvo, nadalje pa tudi trud. Jednakost v odmerjenju takih stroškov dosežejo še le pritožbe iz jedne ali druge strani in posledica teh so nadaljnji neopravičeni stroški, kateri bi se strankam lahko prihranili, če bi se taki predlogi reševali od sodišč, katera jih morejo edino v zmislu zakona reševati.

Najvišje sodišče kot kasacijski dvor skuša sicer tej praksi v okom priti in je med drugimi tudi z odločbo z dne 12. marca 1902 šte. 3234 razsodilo, da so kompetentna v odmero stroškov vzklicnega postopanja le vzklicna sodišča.

Na istem stališču je tudi Amschl v šte. 22 »Ger. Zeitung« iz leta 1902. Ta je mnenja, da je edino v zakonu utemeljeno, če odmerjajo take stroške le vzklicna sodišča. Nejednostavno je sicer postopanje v slučajih, v katerih se morajo odmerjati stroški, ki so nastali v prestopkih pred okrajnim in vzklicnim sodiščem. Amschl zahteva, da prvi sodnik odmeri takoj svoje stroške o priliki, ko zasliši v zmislu §-a 395. k. pr. r. v plačilo dolžno stranko o predlogu za odmero stroškov v celem obsegu, in stranki takoj objavi sklep o odmeri stroškov, naraslih pred prvim sodiščem, s poukom §-a 481. k. pr. r. Ne more se tajiti, da sodnik v pričo stranke, ki mora plačati stroške, ne bi stal pod nekakim psihološkim pritiskom in pod tem odmerjal stroške. Radi tega bi bilo umestneje, da se izda pismen sklep o stroških sodišča prve stopinje in bode eventualna pritožba zoper ta sklep rešena istočasno s sklepom, ki ga izda vzklicno sodišče — le temu se morajo predložiti spisi v nadaljno rešitev glede stroškov — o odmeri svojih stroškov. Teh nazorov sicer ni čitati v zakonu, a gotovo so pa v njem utemeljeni, ker so naravni.

A. N.

Akutna psihoza na podlagi imbecilitete.

Spisal dr. I. Robida, ordinarij deželne blaznice na Studencu.

Proti Andreju Vrabcu, l. 1872. na Griču pri Temnici rojenemu, je dvignilo državno pravdnništvo obtožbo radi hudodelstva požiga, a je pozneje ustavilo postopanje, ker so se pokazali opravičeni dvomi glede duševnega zdravja obdolženca, katerega je potem vsled ondotnega mnenja sodnih izvedencev poslalo sodišče v deželno blaznico kranjsko z naročilom, naj se ga strokovno opazuje.

Iz tozadevnih aktov posneti se je dalo nastopno:

Andrej Vrabcac je bil doslej kaznovan samo dvakrat, in sicer radi prestopka proti varnosti časti. Živel je od nekdaj jako neredno; po cele mesece se je klatil brez pravega opravka okrog, tako da ga njegova domovinska občina imenuje naravnost »dela se boječega vaganta in zlobnega človeka«. Županstvo se izreka na drugem mestu o njem »da bedasto izgleda« in da je »časih kritičen«, župni urad pa ga je ob priliki zadnjega ljudskega štetja označil za bebca. Nekatere priče sodijo o Andreju Vrabcu, da je »pri pravi pameti«; prav tako druge z vso odločnostjo trdé, »da je bil od nekdaj malo otročji«, da se ga ima mnogokod za »udarjenega in prifrknenege«. Neka priča pripomni, da je obdolženec silno nagle in hude jeze in za takega tudi obče znan.

V družini Andreja Vrabcaca ni bilo doslej duševnih boleznij, tako, da se o kakem tozadevnem obremenjenju ne da govoriti. Deček je hodil Andrej Vrabcac v šolo, a se ondi jako slabo učil; pa tudi pozneje ni ga držalo pri nobenem mojstru, tako da ni več nobenemu rokodelstvu. Časih opravlja težaška, časih kmetska dela, potem zopet krošnjari, ali se postopi kaj drugega. Nikjer pa ni stalen in s svojo okolico navadno slabo izhaja.

Vprašan pri sodišči radi požiga, priznava Andrej Vrabcac brez vsakega pomisleka svoje dejanje, pripovedujoč, da je šel v dotično kajžo, oziroma svisli, da se zarije v seno in zaspi; že tedaj pa mu je bilo jasno, da bo zažgal, če se ponoči vzbudi.

In res! o polnoči se je vzbudil ter prižgal najprvo svečo, katero je bajè navlašè v ta namen prinesel seboj. Ž njo je potem zanetil nakopièeno mrvo. Zakaj je pravo za pravo zažgal, tega Andrej Vrabc ne vé povedati; paè pa se opravièuje, da je to storil po naroèilu svoje sestre, èeš, ta se je izjavila, da bi bilo dobro, ako bi svisli zgorele, potem bi se saj dobila zavarovalnina izplaèana.

V preiskovalnem zaporu se je prièelo Andreju Vrabcu mešati; prièel se je plaho in bojeèe vesti, spal ni nič, po noèi je vpil in razgrajal, in na vsa vprašanja odgovarjal, da »ne vé ničesar«, tako da ga je bilo konèno treba oddati v blaznico.

Andrej Vrabc dà se voljno prepeljati na èuvalni oddelek, leži pri zdravniški viziti mirno v postelji, glavo ima skrito pod odejo, ter se vzdramljen iz svojega razpoloženja odzivlje na razna vprašanja z nekakim javkajoèim muzanjem. Odgovora ni dobiti od njega, k večjemu odvrne na katero koli vprašanje: »ničesar ne vem, prav ničesar«. Pri telesni preiskavi kaže izraz velike bojazni v obrazu, skuša se preiskovanju odtegniti z vsemi mogoèimi neokretnimi in nepotrebni legami in gestami, reagira na vbodljaje z iglami s tem, da se strahopezljivo brani in jokavo èmeri, ter se trudi pokazano mu luè na vsak naèin odpahnuti od sebe in ugasiti jo. Pri vseh intendiranih pregiblajih pa živo in na smešen naèin grimasira.

Andrej Vrabc je slok, slabo rejen èlovek, z bledimi sluznicami, brez anomalij na vegetativnih organih. Lobanja njegova nosi znake hidrocefalije, po formi jo je lahko prištevati plagiocefalnim tipom; zaglavnica (Hinter-Hauptschuppe) ni posebno vzbokla. Levi oblièni živec je pri hotenih pregiblajih slabše innerviran, a tudi v miru ne vzdržuje ustnega kota jednako visoko. Nekoliko neèeden jezik trese se moèno in je malce na desno odklonjen.

V teku nadaljnega opazovanja spremenila se je bistveno ta slika jako malo. Opazovanec kazal se je ves èas nedostopnega, ni se dal izpraševati; postajal ali obsedel je, kamor se ga je djalo; za svoje sobolnike brigal se je malo ali nič; ni bil sicer neèeden, a skušal je ob vsaki priliki umazane cunje, pa-

pirje, lupine itd. dobiti v svojo oblast, katere je potem po rokah mečkal in valjal ali pa spravljal po svojih žepih. S časom pa se je prvotna bojazljivost umaknila nekaki plahoti, katere se Andrej Vrabec še do danes, ko se vede veselo in zadovoljno, ni popolnem otresel. Dne 23. oktobra je namreč v prvič odgovoril, da je bržkone v kaki bolnišnici; čemu so ga semkaj poslali, tega ne vé, a ga tudi prav nič ne zanima, to mu je vsejedno. Zažgal je pač, a kedaj, kje, čemu in kako — tega ne vé. Zmisel mnogih, količkaj zamotanih vprašanj mu je prav gotovo nejasen, on jih naravnost ne razume; poleg tega je skrajno hitro utrudljiv, in v par minutah pogovarjanja ni ničesar več iz njega spraviti, kakor stalno stereotipijo njegovo: »ničesar ne vem, prav ničesar«, dočim se v začetku dialoga vsaj trudi, da bi umel vprašanje, in nanje povoljno odgovoril. Nikdar ni popraševal po svojcih in po domačiji; za svojo prihodnost skrbeti mu niti na um ne pride, o kakem kesanju ni govora. Časih želi papirja in peresa, češ, da bo pisal; ostalo je vsekdar samo pri namenu, napisal ni nikdar niti vrstice. Da bi bil razdražljiv in silovit, tega doslej ni bilo na njem opaziti. V zavodu je ves čas z vsem zadovoljen, pripoveduje celo sem in tje, kako dobro se mu v blaznici godi; spi dobro in ima dober tek. Prvi čas svoje internacije pa je časih zavračal jed, lovil iz juhe ukuho, tekočino pa razlival po tleh. Zadnji čas pa se obnaša odnošajem primerno, izhaja prav dobro sè svojimi sobolniki, in se celo dá uporabljati za najnavadnejša domača dela. Zapomnivosti (Merkfähigkeit) in spomina ni bilo ves čas nikdar mogoče brezuvetno preiskati; dobrega ga vsekakor nima.

Sedanje duševno stanje Andreja Vrabca je nazivati za precej težko stopinjo slaboumnosti: percepcija je slabotna, presnavljanje slabo zaznatih utisov precej brezzvezno. Bolnik je po večmesečnem bivanju v zavodu še vedno krajevno desorientiran, navzlic temu, da na sedanji sliki njegovega duševnega stanja že dolgo ni več nikakega simptoma kake akutne psihoze. Spomin, v kolikor se ga je dalo preiskati, je precej slab. Vsako vprašanje, ki na psihične moči bolnikove stavlja količkaj večje za-

hteve, ostane nerešeno; eksplorat pomaga si z navadno nikavnico, kot izrazom takojšnje izcrpanosti (Erschöpfung), povdarjene s čuvstvom neslastja (Unlustgefühl). Idejativni zaklad njegov je majhen, težko priborjen in pridržan, njegove zveze so rahle in razpadajoče. Nazori in čuvstvovanja, kakoršne ima tudi najpriprostejši človek, so mu popolnem tuja; manjka pa mu tudi razumevanja za vsa vprašanja, ki se ne gibljejo v konkretnosti. Prigodljajev ob času zažiga spominja se nejasno in k večjemu sumarno; nagibi so mu popolnoma nezavedni, takisto tudi posledice. Za svojo prihodnost se ne boji, in beseda »kazen« je menda zanj povsem brez vsebine, niti one zunajne vrednosti nima, ki pomeni izgubo slobode. O étičnih čuvstvih se po tem takem težko da govoriti. Bolnik je danes dobrovoljen, pristopen in vesel, prav tako, kakor je bil pri svojem vstopu v zavod plah in bojzljiv — a niti za eno, niti za drugo ni najti zunanjega uzroka, ki bi mogel to razlagati, da temelji v normalnem duševnem procesu. Afektno življenje, psihično ravnovesje se spreminja uprav iz bolne osebnosti njegove na zunaj, in ni zavisno od zunanjih učinkov. Novi življenjski odnošaji ne tangirajo bolnika v ničemer. A bodisi, da je Andrej Vrabc potrt ali veder, bojzljiv ali zaupljiv — intelektualna sfera njegova ostane vedno ista in kaže vedno jednake, stalne izpadke.

Andrej Vrabc je sicer hodil v šolo — naučil pa se ni nič; ljudje so težko izhajali ž njim, in nekaterim izmed razsodnejših ni se nikdar zdel psihično normalen. Da ga drugi sodijo za zlobnega, nevarnega, dela se boječega vaganta, temu se ni čuditi, če se premisli, da celo izšolani inteligentni ljudje iz večine ne poznajo drugih blaznikov, kot takih, ki so besni ali pa popolnem bebasti, dočim so jim vsi drugi k večjemu — anormalni.

Iz teh podatkov pa se dá sklepati, da ta slaboumnost ni nastala stoprv v poznejših letih, recimo povzročena po kaki akutni psihozi, ampak, da obstoji od otroških let sem. Z ozirom na nenormalno gradnjo lobanje pač tudi lahko sklepamo, da so se bolnikovi možgani že v prvih časih po rojstvu abnormalno razvijati morali, da stojimo pred navadno psihično nerazvitostjo. Klinično imenujemo težke slučaje take nerazvitosti idijotizem, lažje pa imbeciliteto.

Imbeciliteta je, kakor povsem jasno, neozdravna. Tekom bolezni pa je mogoče, da se pojavijo faze hujšega razburjenja z značajem simptomsatične psihoze; taki izbruhi pojavljajo se lahko prej ali slej, in uzroki jim lahko tiče v navadnih zunanjščinah. V tem slučaju bila je ječa, sodna preiskava, izolacija itd. bržčas uzrok, da je bolnik postal nemiren in da je besnel ter se naravnost mešal. Tak napad torej je prebil bolnik v zaporu in ga deloma prebolel v prvem času svojega bivanja v blaznici.

Kakor hitro premine atáka, dojde bolnik zopet do tistega svojega duševnega stanja, v katerem je bil pred eksacerbacijo. Časih seveda tak napad ne ostane brez posledic, ki se potem pojavljajo za večje ali manjše defekte bolnikove osebnosti. Tako je bilo najbrže tudi v tem slučaju. Zato govori pred vsem to, da bi človek tako omejenega duševnega obzorja, kakor ga nudi sedaj Andrej Vrabec, moral pač veliki večini znancev zdeti se nenormalen, če ne že naravnost blazen ali bebast. Za to pa govori tudi to, da so pri sodišči sorazmerno jako pozno postali pozorni, ter pričeli sumiti, da nimajo zdravega človeka pred seboj. In v istini je Andrej Vrabec početkom — kakor je to razvidno iz aktov — še precej razpravljal o svoji zadevi in tudi navajal motive za svoje dejanje, ki se sučejo v okviru možnosti. Tako je morala stoprv popolna psihoza izbruhniti, ki je napravila, da se je pričelo dvomiti o presodnosti obtoženčevi.

Ker pa je to stanje bolnikovo — negledé na skoro gotova poslabšanja vsled prebolelega napada — od nekđaj tako bilo, in kakor izkušnja uči, tudi tako ostane, na noben način pa se ne izboljša, smemo opravičeno sklepati, da tudi ni bilo drugače tedaj, ko je Andrej Vrabec pouzročil tedanji požar.

Ker je slaboumnost Andreja Vrabca tolika, da o kakem razumevanji zakona in prava, dovoljenega in prepovedanega, dobrega in slabega, premišljenega in nepremišljenega ni moči govoriti; ker pri obstoječih psihičnih defektih na možnost samostojne odločbe in sodbe ni misliti; treba je smatrati Andreja Vrabca nepresodnim.

Resumujem:

1. Andrej Vrabec trpi za imbeciliteto, prirojeno ali v najzgodnejši mladosti započeto psihično nerazvitostjo.
2. A. V. prestal je na tej podlagi pred kratkim psihozo.
3. Posledice le-té so znatnejši defekti, kakor jih je kazal A. V. preje, ko je obstajala prvotna imbeciliteta.
4. A. V. je v zmyslu zakona nepresoden in je bil z ozirom na točko 1. tak tudi pred preboljeno psihozo, torej ob času inkriminovanega dejanja.
5. Stanje bolezni je neizpremenljivo, oziroma neozdravno. Radi občne nevarnosti je internacija v zavodu potrebna.
6. Simulacija je popolnem izključena.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako je razpravljati o negatorni tožbi in konfesorni protitožbi in se vrednost spornega predmeta oceni v tožbi z manj od 100 K, v protitožbi pa z več od 100 K, tedaj veljajo za razpravo in sodbo predpisi okrajnosodnega postopanja sploh (anal. §-a 453 civ. pr. r.).

Tožitelja *A*, ocenivša vrednost spornega predmeta na 100 K, zahtevata: Toženca *B* sta dolžna priznati, da sta k tožnikovemu zemljišču vl. št. 1011 k. o. L. pripadajoči parceli št. 325 in 57 k. o. L. prosti služnosti pešpoti in sta dolžna vzdržati se hoje po tej progi . . . (negatorna tožba).

Ista toženca *B*, ocenivša sporni predmet na 400 K, zahtevata v pravočasno vloženi protitožbi od istih tožiteljev *A* pripoznanja pravice pešpoti čez k zemljišču vl. št. 1011 k. o. L. spadajoči parceli št. 325 in 57 k. o. L. in dovolitev vknjižbe služnostne pravice te pešpoti pri zemljišči vl. št. 1011 k. o. L. . . . (konfesorna tožba).

Zoper sklep okr. sodišča na Laškem, da se postopanje na temelju konfesorne protitožbe v zmyslu §-a 190 c. pr. r.

do pravomočne razsoje malotne negatorne pravde prekine, je sklenilo rekurzno sodišče v Celju, da se odrejeno pretrganje razveljavi.

Razlogi.

Določba §-a 190 c. pr. r zadeva del pravdnega vodstva in pride v poštev le kot sredstvo pospešiti in ugotoviti tek pravde zategadelj, da se ne razpravlja po nepotrebnem o pravnem, za razsodbo dotične pravde merodajnem razmerju tedaj, kedar se rešuje to razmerje že v kaki drugi tekoči pravdi. Tu velja izključno pravdno gospodarstvo in radi tega določuje § 190 c. pr. r., da **more**, ne **pa**, da **mora** sodnik prekiniti postopanje do pravomočne razsoje pravnega razmerja v drugi tekoči pravdi. V gori navedenih dveh pravnih (v negatorni in konfesorni) pa je razmotravati pri istem sodišču o istih dejanskih in pravnih vprašanih in baviti se je z istimi, še ne sprejetimi dokazili. V tem položaju pravnih pa ne kaže nikakor prekiniti jedne pravde in le drugo nadaljevati, nasprotno zahteva pravdno gospodarstvo, da se združita obe pravdi v skupno razpravo in to tembolj, ker takega združenja ne ovira to, da teče jedna pravda v bagatelnem, druga pa v okrajnosodnem postopanju, ker to nista različni pravdni vrsti (§ 187 c. pr. r.) in ker je mogoče obe pravdi rešiti s skupno razsodbo . . .

Okrajno sodišče na Laškem je razsodilo: Tožena *B* sta dolžna priznati, da sta (označeni) parceli tožiteljev *A* prosti služnosti pešpoti in sta dolžna se vzdržati hoje po njih, do čim se zahteva protitožiteljev *B* zavrne.

Okrožno sodišče v Celju prizivu protitožiteljev ni ugodilo, nego je potrdilo sodbo prve instance v popolnem obsegu, mej drugim iz razlogov:

S pravomočno razsodbo, da morata protitožitelja pripoznati, da so v sodbenem izreku oznamenjena zemljišča prosta služnosti pešpoti in da sta protitožitelja dolžna se vzdržati hoje po teh zemljiščih, je pa implicite tudi že pravomočno izrečeno, da protitožitelja nista pridobila povdarjane služnosti, ter da njima ne pristojata nobena služnost. S to sodbo se je odzvela konfesorni tožbi podstava, z ozirom na to sodbo protitožitelja ne moreta več donesti dokaza priposestevovanja služnosti in kakeršno koli daljnje postopanje ne bi imelo nobenega pomena,

ker bi se v morebitnem daljnem postopanju sodnik moral uradoma ozirati na pravomočnost malotne sodbe (§ 240 c. pr. r.) in vsled tega konfesorno tožbo zopet zavrniti.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od dne 11. novembra 1902 št. 11854 reviziji protitožiteljev ugodilo, sodbo prizivnega sodišča ovrгло in stvar vrnilo prizivnemu sodišču na novo obravnavanje.

Razlogi.

Prizivno sodišče je zavrnilo priziv vsled tega, ker je prvo sodišče z izpodbijano sodbo ugodilo istočasni, v malotnem postopanju zapričeti negatorni služnostni tožbi, a zavrnilo konfesorno protitožbo, ker se potem malotna sodba s prizivom ne da izpodbijati in se ni izpodbijala in ker nasprotuje zahtevku, v konfesorni pravdi zastavljenemu, pravomočnost sodbe v malotni pravdi.

Ne glede na to, da iz sodbe prvega sodnika se nikakor ne da spoznati, da se je izrekla v malotnem postopanju, ker v pismenem izdatku nedostaje nanašanja na to, da se je podala negatorna tožba v malotnem postopanju in tudi pristavka ni, da se je moči poprijeti priziva proti sodbi samó zaradi ničnostij po §-u 477 št. 1—7, ne glede na to, da se protivno §-u 452 c. pr. r. sodba ni razglasila ustno in da se ni zgodil zgorajšnji pouk, je jasno, da na podlagi v protitožbi navedene ocenitve spornega predmeta na 400 K ne gre več za slučaj malotnega postopanja, akoravno se je zaradi ceditve v negatorni tožbi, postavljene na 100 K, začelo izprva malotno postopanje.

Dejstvo jednega samega spornega predmeta je neizpodbijano pravica, voziti čez zemljišča A-ov v natančno naznačeni progi in obstanek tega dejstva se izpodbija na jedni strani, in na drugi tudi.

Negativna tožitelja nista izjavila, da sta voljna sprejeti mesto spornega predmeta 100 K ali manj. Ako se ocenjuje v protitožbi isti sporni predmet na višjo svoto, je nedopustno, da se razpravlja o tem jednem predmetu po dveh različnih načinih postopanja in bilo je analogno predpisu §-a 453 c. pr. r. obravnavati in rzsoditi v občnem okrajnosodnem postopanju, posebno ker mora pred malotnim postopanjem, katero nam radi

omejenega priziva podaje manj poročstva za pravno varnost, imeti prednost postopanje, pripuščajočje pravni lek.

Toženca, oziroma protitožitelja sta podala proti celotni sodbi priziv in sta v njem predlagala predrugačenje sodbe v tem zmislu, da se ugoti zahtevku protitožbe, nasprotno pa zavrne zahtevek negatorne malotne tožbe. Kakor hitro se pa spozna, da je dopusten priziv proti delu sodbe, ki se tiče negatornega zahtevka, ni moči trditi, da se takšnega priziva ni podalo, in že iz tega razloga ni šlo za slučaj rei iudicatae.

Posledica tega nepravilnega pravnega naziranja bila je nepopolnost postopanja, povzročena s tem, da se prizivno sodišče sploh ni spuščalo v obravnavanje glede prizivnih razlogov, ki trdijo nedostatno obravnavanje in napačno ocenjevanje dokazov.

V reviziji poprijeti revizijski razlog nedostatnega postopanja, ki je sposobno ovirati popolno pretresanje in temeljito presojanje stvari, je utemeljen posebno tudi radi tega, ker iz sodbe ni razvidno, kakšno stališče je zavzelo prizivno sodišče glede presojanja dokazov in naziranja prvega sodnika o dejanskem in pravnem položaju.

Zaradi tega je bilo ugoditi reviziji, prizivno sodbo razveljaviti (§ 510 c. pr. r.) in sporno stvar vrniti prizivnemu sodišču.

Dr. Gvidon Sernec.

b) Začasna odredba ločenega bivališča (§ 107 o. d. z. in § 382 št. 8 izvrš. r.) se dovoli v nevarnosti se nahajajoči ženi, ki je dosedaj skupno stanovala z možem v svoji lastni hiši, v to svrhu, da se možu zaukaže, naj se v primernem roku izseli iz ženine hiše.

V zavarovanje pravice, katero išče Ana S. proti svojemu možu Francu S. s tožbo z dne 7. avgusta 1902 radi ločitve njiju zakona od mize in postelje, je na predlog tožiteljice dovolilo prvo sodišče sklepom z dne 27. avgusta 1902 do tedaj, da postane sodba pravomočna ali da se spor radi ločitve sicer konča, najdalje pa do 1. decembra 1902 — 1.) tožiteljici ločeno bivališče v J. in 2.) naložilo tožencu, naj se iz hiše št. 61 v J., lastne tožiteljici, v 24 urah od vročitve tega sklepa računši

izseli, ker bi se ga sicer, če bi ne ugodil temu ukazu, na predlog prisililo izvršiti ga s globami ali priporom.

Razlogi.

Tožiteljica je podala, oz. ponovila dne 7. avgusta 1902 tožbo proti tožencu na ločitev njiju zakona od mize in postelje vsled toženčeve krivde ter z notarskim aktom dokazala, da je hiša št. 61 v J., v kateri sedaj oba zakonska stanujeta pri skupnem gospodarstvu, edinole njena lastnina in da ima toženec v njej izgovorjen le dosmrtni užitek letnih 32 gld. za slučaj ločitve ali tožiteljčine smrti. S tem je torej izkazana njena pravica glede obeh delov zahtevka. Po priči V. K. in po policijskih poročilih se je dognalo, da je morala tožiteljica večkrat bežati z doma pred grozečim jej tožencem, in da je ta nekako pred dvema mesecema psovaje zagnal za njo velik železen lonec ter jo tudi zadel. V isteni zmislu je izpovedal tudi priča E. B., da so bili med strankama prepiri, pri katerih je toženec psoval tožiteljico. Na navedeni način je tedaj dognano, da vsled označenega obnašanja toženčevega preti tožiteljici nevarnost grdega ravnanja ali telesnega poškodovanja in da je torej v svrhu ubranitve te nevarnosti potrebna dovoljena začasna odredba (§-a 381 in 382 št. 8 izvrš. r.).

Višje deželno sodišče je sklepom od 11. septembra 1902 ugodilo rekurzu Franca S. glede na 2. točko prvosodnega sklepa in to točko izpremenilo tako, da je zahtevek Ane S., »naj bi se tožencu naložilo, da se iz hiše št. 61 v J., lastne tožiteljici, v 24 urah od vročitve sklepa izseli in to pod izvršilom«, zavrnilo ter zavrglo prisilna sredstva, s katerimi se je zapretilo.

Razlogi.

Po §-u 1070 d. z. more sodišče v nevarnosti se nahajajoči stranki pred rešitvijo spora radi ločitve dovoliti ločeno bivališče. Po §-u 92 o. d. z. je soproga dolžna iti za svojim možem na njegovo stanovanje in velja moževo stanovanje tudi za stanovanje žene (§ 70 jur. n.). Če govori zakon v §-u 107 o. d. z. o ločenem stanovanju, je s tem umevati le stanovanje, ki je od dosedanjega skupnega stanovanja obeh zakonskih različno in ki se dovoli v nevarnosti nahajajoči se stranki. V le-tem slučaju

je dognano, da je bilo skupno stanovanje v J. v hiši št. 61; stranka, ki je v nevarnosti, je bila tu Ana S. in tej je sodišče na njeno lastno zahtevo dovolilo ločeno stanovanje, torej se mora ona, če se hoče poslužiti ugodnosti ločenega stanovanja, katero jej nudi sodišče, sama izseliti iz dosedanjega skupnega stanovanja. Vprašanja, s kakšno pravico biva toženec na onem domu, ni moči rešiti v okviru začasne odredbe, in zategadelj je bilo zahtevo Ane S., naj bi se njenemu možu zaukazalo izseliti se iz skupnega stanovanja, zavrniti kakor neutemeljeno.

Najvišje sodišče je z odločbo od 8. oktobra 1902 št. 13562 rekurzu Ane S. ugodilo, izpremenilo sklep rekurznega sodišča ter obnovilo sklep prvega sodišča v točki 2., izpremenivši le, da je rok za izselitev, postavljen ondi na 24 ur, določilo na 8 dni; v ostalem pa je pustilo sklep rekurznega sodišča nedotaknjen.

Razlogi.

Revizijski rekurz tožiteljice je naperjen edinole proti onemu odstavku rekurznosodnega sklepa, v katerem se je zavrnila zahteva Ane S., naj bi se Francu S. naložilo, da se mora izseliti iz njej lastnega stanovanja v 24 urah pod izvršilom in se ne izpodbija del tega sklepa, kar se tiče preklica prisilnega sredstva, pripora in globe, s katerim se je za slučaj neposlušnosti zagrozilo.

Revizijski rekurz je utemeljen. Predpis §-a 92 o. d. z., po katerem je žena dolžna iti za možem na njegovo stanovanje, je treba umevati v tem zmislu, da sme mož zahtevati, da živi njegova žena z njim pri skupnem gospodarstvu, oziroma, da gre za njim na njegovo bivališče, ako je tako bivališče najel ali si pridobil hišo, v kateri stanuje; če je pa žena najela dom na svoje ime ali pridobila si lastništvo od nje kupljenega doma, potem sme mož v zmislu gori citirane določbe zakona zahtevati, da ga njegova žena sprejme na ta dom.

Ker se je potemtakem po §-u 382 št. 8 izvrš. r. in §-u 107 o. d. z. ženi, ki deli s svojim možem skupno stanovanje v lastni svoji hiši, dovolilo posebno bivališče, s čimer je v §-u 92 drž. zak. navedena določba izgubila učinek, in ker dalje Franc S. niti trdil ni, tem manj pa dokazal, da ima trajno pravico stanovati v hiši št. 61 v J., z druge strani pa je tožiteljica dokazala izključno last one hiše s predloženim notarskim

aktom in pristavljeno mu klavzulo knjižnega urada v J. — zategadelj ni moči dovoljenja posebnega bivališča Ane S. v le-tem slučaju drugače izsiliti, nego da se je Francu S. dal ukaz, zapustiti dom Ane S. v primernem roku pod posledicami izvršila po §-u 349 izvrš. r. Kolikor pa je za izselitev določeni rok 24 ur z ozirom na to, da se Franc S. v rečeni hiši peča z mesarskim obrtom, očitvidno odmerjen prekratko, bilo je po prvem sodniku določeni rok podaljšati.

S to začasno odredbo, ki je omejena le na določeno dobo, pa seveda niso dotaknjene mogoče trajne pravice Franca S., da more stanovati v rečeni hiši; vendar pa bi moral tako začasno ne uveljavljano pravico provesti pravnim potom. Zategadelj je bilo prizivnemu rekurzu ugoditi in obnoviti zakonito odločbo prvega sodnika.

c) Tožba na odškodnino iz čl. 355 trg. zak. ne zastara v roku čl. 349 odst. 2. trg. zak., če tudi se opira na to, da se je oddalo pomanjkljivo in zato na razpolago postavljeno blago.

Tudi prispevek k §-u 259 in 393 c. pr. r.

Dne 16. novembra 1897 je toženec tožitelju oddajal naročeno blago (orehe); tožitelj je blago pregledal, a izjavil, da ne odgovarja pogodbi, se ga branil sprejeti ter postavil tožencu blago na razpolago. Z dopisom z dne 21. novembra 1897 je zahteval tožitelj od toženca dopolnilno oddajo in mu dovolil pri tem po čl. 356 še rok do 28. novembra 1897, in ko ta poziv ni imel uspeha, je zahteval in pozneje dne 14. decembra 1898 od toženca s tožbo terjal odškodnino namestu izpolnitve pogodbe.

Toženec je trdil, da je blago bilo po dogovorjenih pogojih, da se je tožitelj po krivici upiral sprejeti ga, da je tudi zatrjevana škoda čisto neutemeljena in ugovarjal je zlasti tudi zastaranje tožbe po čl. 349 odst. 2 trg. zak.; zahteval je, naj se v zmislu §-ov 189, 259 in 393 civ. pr. r. pred vsem razpravlja in odloči o ugovoru zastaranja ter tožbo radi tega zavrne. Prvo sodišče je tej toženčevi zahtevi popolnoma ugodilo in izreklo, da je tožbeni zahtevek zastaran, s končno sodbo pa zavrnilo tožbo.

Prizivno sodišče je ugodilo prizivu, temeljem §-ov 496 št. 3 in 499 c. pr. r. razveljavilo prvosodno sodbo in zaukazalo novo razpravljanje ter novo sodbo, češ, v le-tem slučaju gre za tožbo po čl. 355 trg. zak., takšna pa ne zastara v 6-mesečnem roku, ampak po §-u 1489 obč. drž. zak. stoprav v treh letih.

Pritožbi, v kateri se je zahtevalo, naj se izpodbijani sklep razveljavi ter drugi instanci zaukaže sodbo, c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 26. aprila 1899 št. 6116 ni ugodilo.

Razlogi.

V le-tem slučaju predlog tožene firme na ugotovitev sploh ni bil na mestu. Ne vsako pravno razmerje ali pravo, ki tekom pravde sporno postane, more biti predmet predloga po zmislu §-ov 236 in 259 c. pr. r., ampak le takšno, ki ima na sebi pre-judicijalen značaj, kojega obstoj ali neobstoj je torej popolnoma ali deloma pogoj, temelj tožbenega zahtevka. Iz ugotovitev s posebno sodbo, so torej po zmislu cit. zakona izločena pravna razmerja in prava, ki so samo zavisna od tožbenega zahtevka, zlasti torej tudi takšna, iz katerih se izvaja, da je ugasnila tož-bena pravica, potem, ko je že bila nastala. Od tožene firme ugovarjano zastaranje je moglo torej kot samostojno sredstvo obrambe po §-u 189 c. pr. r. dati sicer priliko, da se razprava na ta predmet omeji, nikakor pa ne, da se napravi posebna sodba, kajti odločba o tožbenem zahtevku obsega tudi odločbo o tem in podobnih ugovorih.

V stvari sami je treba poudariti, da po vsebini tožbe to-žeča firma ni sprejela orehov, ki so se ji oddali, a sklenjeni pogodbi niso ustrezali, da je tožena firma z blagom drugam razpolagala, a tožeča firma je s tem, da je dovolila dodatni rok, izrecno zahtevala oddajo pogodbi ustrezajočega blaga. Ker se to dopolnilno blago ni oddalo, terja se odškodnina. Iz tega jasno izhaja, da temelji tožbeni zahtevek v resnici na čl. 355, a ne na čl. 349 trg. zak. Ali je zahtevek iz tega prav-nega naslova utemeljen, se bo dalo presoditi šele, ko se izvede nova razprava. Sedaj je le reči, da krajša doba zastaranja po čl. 349 l. c. ne velja za tožbeni zahtevek, kakršen se je po spi-sih stavil ter v razpravi utemeljeval.

d) K uporabi §-a 39 št. 8 izvrš. r.

V neki izvršilni stvari je zahtevajoči upnik, vloživši predlog za rubež in prodajo, vsled upora zavezančeve soproge proti rubežu, češ, da so pod točkami 1—13 rubežnega zapisnika navedene stvari njena last, predlagal, da se izvršba glede teh predmetov ustavi. Izvršilno sodišče (c. kr. okr. sodišče v Ljubljani) pa je s sklepom z dne 4. oktobra 1902 opr. št. E 2177/2-2 ustavilo izvršbo ne samo glede teh predmetov, ampak tudi glede pod zap. št. 14 in 15 rubežnega zapisnika popisanih stvari in je glede poslednje ustavitve v poročilu o predložbi upnikovega rekurza izjavilo, da se je ustavitev zaukazalo, ker ni pričakovati, da se doseže z nadaljevanjem ali izvedbo izvršbe znesek, presegajoč stroške te izvršbe (§ 39 št. 8 izvrš. r.).

C. kr. deželno rekurzno sodišče v Ljubljani je vsled rekurza zahtevajočega upnika zoper ustavitev izvršbe glede predmetov pod zap. št. 14 in 15 rubežnega zapisnika sklep prvega sodnika razveljavilo in izvršilnemu sodišču naročilo, da zaukaže, kar je potrebno za nadaljevanje izvršbe glede teh predmetov, češ, da je zahtevajoči upnik predlagal ustavitev samo glede predmetov pod zap. št. 1—13, a glede predmetov pod 14 in 15 pa ustavitve po § 39 št. 8 izvrš. r. uradoma ni moči izreči, ker se niso zaslišale stranke o tem.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo z dne 10. decembra 1902 št. 16625 vsled revizijskega rekurza zavezančevega potrdilo odločbo rekurznega sodišča iz njegovih dejanskemu položaju in zakonu primernih razlogov in ker do sedaj narasli stroški po 11 K 05 h in 62 h za rubež ter po 6 K 94 h za predlog za delno ustavitev ne pripadajo k onim stroškom, glede katerih je po § 39 št. 8 izvrš. reda uradoma preudarjati, če bodo z izvedbo izvršbe pokriti in če jih bode nadkrililo izkupilo, temveč je med take stroške šteti samo tiste, ki so zvezani z izvedbo dotičnega nadaljnjega koraka, za katerega opravo ali neopravo gre v dotičnem primeru.

Opomnja: Tu po najvišjem sodišču zastopani nazor pač ni pravi in želeti bi bilo, da se ga praksa ne oprime. Če bi obveljal, potem je padla zaščita, ki se je pri nas po vzgledu

nemškega civ. pr. r. dala gospodarsko slabotnim slojem z zakonom z dne 10. julija 1887 drž. zak. št. 74 in ohranila s sedanjim izvršilnim redom. Napačnost tega nazora se razvidi že iz besedila §-a 39 št. 8 izvrš. r. samega, ker je tu govor o stroških dotične izvršbe in ne o stroških dotičnega koraka izvršbe. Ako bi zakonodajalec imel v mislih samo poslednje navedene stroške, potem bi si bil gotovo izbral kak tej omejitvi primeren izraz, n. pr. stroški »izvrš. čina«, kateri izraz rabi na prav mnogih mestih, tako precej v §-u 39 odst. 1, potem v §-ih 21 odst. 1, 43 odst. 1 in 2, 139 odst. 4 itd. Določba §-a 4 v zakonu z dne 10. julija 1887 drž. zak. št. 74 je brezdvomno imela v mislih vse stroške dotične mobilarne izvršbe. To izhaja iz besedila tega §-a samega, potem iz razprav v državnem zboru (glej Steibachov komentar) in končno tudi iz prakse, ki se je ustanovila na njegovi podstavi. Če bi torej izvrš. red nameraval to določbo omejiti, bi se gotovo v motivih to utemeljevalo. To pa se ni zgodilo, nasprotno, motivi k §-u 38 št. 5 vladnega načrta pravijo določno: »Der Einstellungsgrund stellt sich als eine Vorallgemeinerung (namreč raztegnitev tudi na realne in druge izvršbe) des Grundsatzes dar, zu welchem sich § 4 der Executionsnovelle vom Jahre 1887 bekennt.«

e) Štirinajstdnevni rok, določen v §-u 88 št. 2 izvrš. r. za rekurze proti sklepom, s katerimi se dovoli prisilna osnova zastavne pravice z nje vknjižbo, velja tudi za sklepe, dovoljujoče predznambo zastavne pravice za varnostno izvršilo po §-u 374 izvrš. r.

Rekurz zahtevajoče upnice posojilnice v R. proti prvosodnemu sklepu, s katerim se je njen predlog na dovolitev izvršila v varnost njene terjatve s prednambo zastavne pravice na zavezančevih nepremičninah zavrgel, je višje deželno rekurzno sodišče zavrnilo, češ, da je prekasno vložen, iz razlogov:

14-dnevni, v §-u 88 št. 2 izvrš. r. določeni rok za vložitev rekurza proti dovolitvi izvršila z vknjižbo zastavne pravice je treba — ker je izjema od pravila §-a 65 izvrš. r., ki določa

8-dnevni rok — natančno vpoštevati; 14-dnevni rok velja torej le za vknjižbe, nikakor pa ne za predznambe zastavne pravice, in ker se je v le-tem slučaju, ki se tiče predznambe, prvosodni sklep vročil pritožiteljici dne 31. januarja 1902, rekurz pa se je vložil stoprav dne 11. februarja 1902, bilo ga je po §-u 526 odst. 2 c. pr. r. in §-u 78 izvrš. r., zakasnelega zavrniti.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 12. marca 1902 št. 3278 ugodilo revizijskemu rekurzu posojilnice v R., razveljavilo izpodbijani sklep rekurznega sodišča in le-temu naložilo, naj reši rekurz posojilničin ne glede na označeni zavrnitveni razlog.

Razlogi.

Isti razlog, iz katerega je po §-u 88 št. 2 izvrš. r. v slučaju prisilne osnove zastavne pravice z vknjižbo zastavne pravice na nepremičnino določen rekurzni rok štirinajstih dni, velja tudi takrat, če se po §-ih 370 in 374 izvrš. r. v varnost denarnih terjatev dovoli in izvrši predznamba zastavne pravice na nepremičnino, kajti v obeh slučajih gre za uradna knjižna dejanja, pri katerih daje zakon iz razlogov pripravnosti, zlasti pa raditega, ker je pregled zemljiške knjige spojen včasih z večjo izgubo časa, daljši rok za izpodbijanje.

Po §-u 402 izvrš. r. je treba v postopanju, določenem v drugem delu izvršilnega reda in tikajočem se izvršilnih dejanj v varnost denarnih terjatev in pa začasnih odredb, analogno držati se določeb o izvršilnem postopanju, ko v drugem delu inace ni nič drugega določenega. Ker pa se glede roku za rekurz, kolikor se gre za izvršilo v varnost denarne terjatve s predznambo zastavne pravice na nepremičnino, nič posebnega ne določa, je treba za ta slučaj uporabiti določbo §-a 88 št. 2 izvrš. reda, v kolikor se po tem, kar je gori navedeno, strinja z zmišlom zakona, da naj tudi v tem slučaju velja daljši rekurzni rok.

Nepravilno je torej rekurzno sodišče menilo, da po §-u 65 izvrš. r. znaša rok za rekurz 8 dni, marveč ta teče štirinajst dni, in ker se je rekurz v tem roku vložil, je smatrati, da je pravo- močen in da se ga je zavrnilo neutemeljeno.

f) O varščini za pravnne stroške, če je tožitelj otomanski državljan.

S sklepom deželnega sodišča v Ljubljani z dne 28. novembra 1902 št. Cg II. 2S/2/4 se je zavrnila zahteva, da mora položiti varščino za pravnne stroške tožitelj, ki je trgovec v Smirni.

Vsled rekurza tožene firme je višje dež. sodišče v Gradcu s sklepom od 5. decembra 1902 št. R II. 107/2 prvosodni sklep izpremenilo in izreklo, da se zahtevi tožene firme ugotovi in za varščino določi svota 300 K; ta znesek je najkasneje do 1. februarja 1903 pri deželnem sodišču položiti; ako tožitelj do tedaj niti varščine ne položi niti ne predlaga, da se odredi narok, v svrhu izkaza po prisegi, da zneska položiti ni zmožen, je na predlog tožene firme smatrati, da se je tožba umaknila. Tožitelj je zavezan toženi firmi povrniti rekurzne stroške v 14 dneh pod eksekucijo.

Razlogi.

Nesporno je, da je tožitelj otomanski podložnik in je torej po §-u 57 c. pr. r. varščine le takrat prost, ako obstoja ali državna pogodba med Avstrijo in Turčijo, da so obojestranski podložniki oproščeni položitve varščine, ali če avstrijski podložniki tudi v otomanski državi niso zavezani dajati varščine za pravnne stroške; da ni pogodbe, je brezdvomno glasom izjave justičnega ministerstva z dne 4. oktobra 1902 št. 21165; pa tudi o drugem slučaju ni govora.

V Turčiji mora tožitelj, bodisi otomanski podložnik ali inozemec, sicer ne v postopanju na prvi instanci, vendar pa kot prizivni tožitelj v prizivnem postopanju varščino dajati za pravnne stroške po instanci, za redno določene potne stroške in za druge škode, in sicer mora to storiti že pri vložitvi priziva (primerjaj Leske in Löwenfeld 2. zv. stran 368 in po tožitelju priloženo spričevalo c. kr. avstrijskega konzulata v Smirni). Prvi sodnik je za odločilno le to smatral, da ni varščine za stroške položiti pri turških sodiščih prve instance in je radi tega tožitelja oprostil vsake varščine. To pa ni pravilno.

Pred vsem je omeniti, da je povsem neodločilno za rešitev vprašanja, morajo li otomanski podložniki v Avstriji dajati var-

ščino za pravdne stroške, ako Turčija v gotovih slučajih ne samo od inozemcev, ampak ravno tako od lastnih svojih podložnikov omenjeno varščino zahteva, ali z drugimi besedami, ako se z inozemci in domačini enako ravna; § 57 št. 1 c. pr. reda namreč ne zahteva samo, da je Avstrijec po inozemskem pravu inozemcu jednak, marveč še nadalje, da vsled tega prava ni zavezan varščine za pravdne stroške dajati.

Kakor navedeno, pa ni dvomno, da mora v Turčiji vsak tožitelj takrat, kadar priziv vložil, varščino dati za pravdne stroške da torej v tem oziru ne more biti govora o čisto enakem postopanju napram tožitelju po avstrijskem in po turškem pravu in radi tega tudi ne o tem, da bi imel za otomanske državljane veljavo oprostilni razlog po zmislu §-a 57 št. 1 c. pr. r.

Ker je pa po naših civilnih pravnih zakonih izvzemši določbe po §-u 58 leg. cit. potrebno, da se zahteva varščino za pravdne stroške, katera se razteza na vse stroške, torej tudi na one v prizivnem postopanju, že pri prvem naroku, sicer je zamujeno, in še predno se o glavni stvari razpravlja in ker je tožena firma to pravočasno zahtevala, — bilo je njeni zahtevi ugoditi.

Pri določitvi varščine pa je vendar bilo ozirati se na načelo reciprocitete in se je torej določila svota v oni meri, katera je potrebna za pokritje stroškov morebitnega prizivnega postopanja. Izrek o stroških rekurza se opira na §-e 41, 50 in 52 c. pr. reda.

Kazensko pravo.

Kdor vložil gotovino v poštno hranilnico, lahko zakrivi onemogočenje izvršila po zmislu §-a 1 zakona z dne 25. maja 1883, št. 78 drž. zak., ako se nahajajo ostali znaki kaznivega dejanja po §-u 1. navedenega zakona.

S sodbo c. kr. okrožnega sodišča v V. z dne 8. oktobra 1901 je bil A. P. po §-u 259, št. 3 k. z. oproščen obtožbe radi pregreška po §-u 1 zak. z dne 25. maja 1883 št. 78 drž. zak., katerega je baje zakrivil s tem, da je z namenóm, onemogočiti poplačilo svojega upnika, ko mu je pretila eksekucija, vložil denar v poštno hranilnico ter tako odstranil premoženjske stvari.

Na ničnostno pritožbo državnega pravdnštva je c. kr. najsišje kasacijsko sodišče z odločbo od 26. maja 1902 št. 16537 iz l. 1901 razveljavilo sodbo kakor nično ter stvar odkazalo za novo razpravo in ralsodbo po istem okrožnem sodišču.

Razlogi.

Izpodbijani oprostilni izrek temelji na pravnem nazoru, da vlaganja gotovine v poštno hranilnico ni smatrati za odstranjevanje premoženjskih stvari po zmislu §-a 1 zakona z dne 25. maja 1883 št. 78 drž. zak., ker bi sicer prišlo do nasprotja z določbami §-ov 353, 354, 352 in 364 obč. drž. zak. in ker v ostalem zakon z dne 28. maja 1882, št. 56 drž. zak. o poštnih hranilnicah dopušča hranilne vloge brez kake utesnitve.

Toda to stališče je naravnost pomotno in vsled tega je tudi ničnostna pritožba državnega pravdnštva, opirajoča se na § 281 št. 9 *lit. a)* k. p. upravičena. Kajti ako je po navedenih zakonovih predpisih (§-a 362 in 364 obč. drž. zak.) že izvrševanje lastnine, zlasti pa dispozicijska pravica podvržena raznim utesnitvam, ki potekajo iz pravic tretjih oseb, ali se tičejo javnopravnih razmer, mora to dosledno veljati še bolj o mejah, ki jih postavlja kazenski zakon. Kedar se te prestopijo, se zlorablja uživanje pravice, in spada pod kazenski zakon. V tem zmislu je razlagati tudi določbo §-a 1305 obč. d. zak. v zvezi s §-oma 1294 in 1295 obč. d. zak.

Predpisi državlanskega zakona, na katere je kazalo sodeče sodišče, niso torej taki, da bi opravičevali oprostilni izrek. Prav tako se v to svrhu ni sklicevati na zakon o poštnih hranilnicah. Socialno-politična misel, s katero je v resnici ta zakon prepleten da bi se namreč podprl zmisel za varčnost in blagostanje širših, slojev prebivalstva, je najdoločneje izražena v predpisu člena 17, pa katerem se na vloge v poštni hranilnici ne da doseči prepoved ali zastava in tudi ne izvršilno prisojilo, očitvidno zato, da bi vlagatelji ne bili na slabšem, kakor oni, ki skriva gotovino drugače.

Ta ugodnost pa nikakor ne opravičuje mnenja, da bi služila brezpravnim spletkam ali da bi jih docela avtorizirala.

Motivi dotične vlade predloge (prim. prilogo 398. stenograf. zapisnika zbornice poslancev IX. zasedanja k čl. 17) izražajo iz-

recno, da je bojazen, da bi mogli nepošteni dolžniki s pomočjo vlaganja v poštno hranilnico odnašati znatne zneske svojim upnikom, . . . pač popolnoma izključena, sicer bi se tako odtegotvanje gotovin potom vlaganja v zasebne hranilnice moglo prav tako goditi tudi sedaj.«

To stališče je zastopal tudi poročevalec tekom podrobne razprave (prim. stenogr. zaspisnik poslanske zbornice IX. zasedanja str. 7712 k čl. 17.), češ, da se omenjena ugodnost zlorablja le redkokdaj, da so pa zlorabe povsod mogoče in morejo postati tudi zločini, prav tako, kakor morejo vloge v zasebne in poštno hranilnice dati povod k tatvini in poneverjenju, da se torej, če obvelja čl. 17, ni bati večje nevarnosti, zlasti ker dolžnik, kateri hoče svojemu upniku dnesti izplačilni fond, to stori lahko tudi z gotovim denarjem, kar se tudi težko da zaslediti.

Da pa je denar, katerega se vloži v poštno hranilnico, odtegnen upnikovi eksekuciji, o tem z ozirom na navedeni čl. 17. zakona z dne 28. maja 1882, št. 56. drž. zak. in na čl. IX št. 4 uvod. zakona k izvršilnemu redu ne more biti dvombe.

Če je temu tako, potem se kaže v dejanju, katero se obtožencu pripisuje, v resnici po §-u 1 zakona z dne 25. maja 1883 št. 78 d. z. kazniva odstranitev premoženjskih stvari, katero pomeni vsako dejanje, mereče na to, da bi se onemogočila uspešna oprava eksekucije glede gotovih premoženjskih stvari, oziroma otežkočila ali zavlekla. Temeljni in odločilni moment po kazenskem pravu je odstranitev, s katero samo se že izraža namen, onemogočiti eksekucijo, in dovršiti kaznivo dejanje.

V tem slučaju gre za vložitev denarja v poštno hranilnico, iz katere izhaja že samo ob sebi kaznivo dejanje, ker se glede na to, da vložnega denarja ni moči eksekvirati, odvzema ta vloga upniku in pred njegovimi očmi odstranjuje, tako, kakor da bi bila na nepristopnem kraju skrita. Neodločilno je, kaj se »ex post« godi z vlogo samo (glej udeležitev pri ropu, tatvini, ko se pri ropu dobljeni, vkradeni denar vloži v poštno hranilnico).

Vrhu tega se drži izpodbijane sodbe tudi ničnostni razlog po §-u 281, št. 5 kaz. pr. reda, v kolikor namreč izrek o nedostatku zlobnega namena v zmislu §-a 1 kaz. z. za daljni razlog, ki se je navedel za oprostitev, nikakor ni utemeljen (§ 270. št. 7

kaz. pr. r.), a vsled tega nedostatka se tudi sodba ne da preiskati po svoji pravni strani.

Bilo je torej ugoditi ničnostni pritožbi, razveljaviti oprostilno sodbo in stvar po §-u 288 št. 3 kaz. pr. r. odkazati za novo razpravo in razsojo po istem okrožnem sodišču.

Iz upravne prakse.

Spor radi cerkvenega patronata v J.

Leta 1789. se je ustanovila lokalna kaplanija J. z ekscindiranjem nekaterih vasij, sel in delnih občin iz fará St. M. in St. V., katere stoje pod patronatom domene verskega zaklada v Z.; ustanovitev te lokalne kaplanije je odobril gubernij v Gradcu.

Tekom let so zahtevala državna, kakor tudi cerkvena oblastva, da mora grajščina S. pripoznati svojo pravico kot patron do te lokalne kaplanije in dosledno tudi izpolnjevati vse, iz cerkvenega patronata izvirajoče dolžnosti; a prav tako dosledno je tudi tedanji lastnik grajščine S. odklanjal vsako pravico do patronata, se ve, tudi vse obveznosti, ki bi utegnile izvirati iz potronatnih pravic.

Ta spor, ki se je vsakokrat znova začel, kadar je bilo treba nameščati lokalnega kaplana, je provzročil, da je moral ob vsakem izpraznenju službe (vakaturi) imenovati škof prebendarja, ter je nastala takozvana »libera collatio episcopalis,« kajti dozdevni patron se je trdovratno branil prezentirati prebendarja za to prebendo, prav dobro vedoč, da s tem prejudicira svojim ugovorom glede dolžnosti iz patronata.

Odgovoru na vprašanje, spada li prebenda J. pod patronat grajščine S., izogibalo se je več kot pol stoletja, kajti to vprašanje je postalo šele takrat pereče, kadar je bilo treba vakaturo nadomestiti, a formalno rešilo se je to vprašanje z nameščenjem novega prebendarja brez prezentacije potom škofijskega ordinarijata.

Konečno pa je c. kr. deželna vlada v Ljubljani energično ukazala, da je vprašanje o patronatnem razmerju glede prebende J. inštančnim potom rešiti.

Vsled tega ukaza je c. kr. okrajno glavarstvo v L. odločilo na podstavi §-a 33. zakona z dne 7. maja 1874 drž. z. št. 50 tako-le:

I. Cerkev in prebenda v J. nista podložna nikakemu patronatu, marveč pristoja škofu pravica svobodnega nameščenja (*libera collatio*).

II. Nameščenje prebendarja v J. se v zmislu §-a 4. zakona z dne 7. maja 1874. drž. zak. št. 50 ne sme drugače zvršiti, kakor na podlagi prezentacije državnega oblastva, zastopajočega verški zaklad.

Razlogi.

Ad I. Po kanonskih in sedaj še veljavnih predpisih ne more patronat drugače nastati, kakor povodom ustanovljenja cerkve z dotacijo, stavbo ali prepuščenjem zemljišča. (*Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus*). —

Najpreje je torej razmotravati vprašanje o ustanovitvi cerkve in prebende v J. in potem, kako je dozdevni patronat glede grajščine S. sploh nastal. Glede patronata, pravnega naslova in daljnega obstoja se je dalo na podlagi aktov samo nastopno dognati:

Povodom ustanovljenja napominane prebende je bila grajščina S. lastnina barona G. in ta je prvega »lokalnega kaplana« v J., imenom Claudiusa M. prezentiral; istotako sta bila poznejšnja lokalna kaplana Martin A. in Anton J. od naslednika barona G. popolnoma pravilno prezentirana.

Leta 1845 je prešla grajščina S. potom prodaje v last M-a P-a. in ko je leta 1846 knezoškofijski ordinarijat predlagal mašnika A. R. za izpraznjeno mesto, je lastnik te grajščine odklanjal vse pravice do patronata in se vsled tega tudi branil izvrševati prezentacijo, češ, da je on v dotični kupni pogodbi prevzel samo gosposke pravice (*Vogteirechte*), nikdar pa ne s patronatom združenih obveznostij. Na podlagi te izjave je bil mašnik A. R. od knezoškofijskega ordinarijata dne 20. avg. 1846 za provizorja in potem na podlagi dvornega dekreta z dne 18. junija 1805 za pravega lokalnega kaplana v J. 29. marca 1847 nameščen in 8. aprila kanonsko investiran.

Junija meseca 1847 je kupil Friderik baron St. M. grajščino S. Tega leta je nastalo vprašanje pereče zaradi stavbe župnišča.

Vsled tega se je od lastnika grajščine zahteval prispevek k stavbi. A tudi ta je patronatno pravico do župnije J. odklanjal, povdarjaje: mogoče je, da je patronatna pravica osebna glede prednikov baronov G. in pravnih naslednikov, nikakor pa ni stvarna, spojena z lastnino grajščine S.

Ta spor se ni rešil, kajti c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk (kamor je ta sporna zadeva potom priziva došla) je z odlokom z dne 1. januarja 1850 odločilo tako: »uvaževaje da stavba župnišča ni nujna, se vsled tega ne vidi umestno, da bi se meritorno odločevalo o pravnem obstoju patronata.«

Ko je bil zgoraj navedeni lokalni kaplan A. R. stalno vpojojen, odklonil je tedanji lastnik grajščine S., knez W., prezentacijo edinega prosilca F. G., češ, da grajščina S. ni patronatna grajščina. Vsled tega je bil F. G. na podlagi že navedene škofovske pravice imenovan dne 22. januarja 1868 lokalnim kaplanom v J. in kanonsko investiran.

Tekom let pa je bila ta lokalna kaplanija večkrat izpraznena in ker je dosledno lastnik grajščine S. knez W. odklanjal prezentacijo, tako leta 1881, 1888, 1896, zato se je moralo vsakokrat izvršiti nameščenje »jure devolutionis«, potom knezoškofijskega ordinarijata.

Toliko zgodovinskega; sedaj pa pravno stališče.

Ne da se tajiti, da je Ž. baron G. ob priliki ustanovitve župnije J. patronatno pravico dejansko izvrševal, da knezonadškof M. v svojem dopisu z dne 28. novembra 1788, in pa okrožni urad novomeški v svojem poročilu z dne 11. marca 1789 na gubernij izrečno imenujeta grajščino S. patronatno grajščino cerkve v J. A s tem pravni obstoj patronata še ni dokazan, še lmanj pa te listine dokazujejo, da je bila z grajščino S. spojena stvarna pravica do patronata, kajti v teh listinah so izražena še več ali manj mnenja in nazoru cerkvenih in posvetnih oblasti glede patronata; nikakor pa ni razvideti iz teh listin odločba, katera bi dejstvo patronata urejala. Dejstvo, da se kedo v raznih enuncijacijah oblasti tekom daljše dobe imenuje patronom cerkve, ne more še nadomestiti dokaza, da si je istinito pridobil patronat; še manj pa se more iz posameznega slučaja, če je dotični prevzel patronatno stavbeno breme, sklepati na izvor in obstoj patronata.

Tukaj je pripomniti, da je iz raznih, aktom priloženih listin celo razvideti, da je občina J. župnijska posloplja, zvonove, cerkveno opravo i. t. d. sama si priskrbovala, a ni niti z besedico zahtevala prispevkov od patrona. Nasprotno, na podlagi spisov najdejo se še celo podatki, ki govorijo zoper obstoj patronata.

Tako pravi knezoškofijski ordinarijat v poročilu z dne 25. maja 1847 izrečno, da lastnik grajščine S. s kupom te grajščine ni prevzel patronata; ministrska naredba z dne 1. januarja 1850 imenuje gubernijalni dekret z dne 18. maja 1849 glede patronata za provizorij; knezoškofijski ordinarijat izjavlja predstojniku cerkve v J. z dne 3. decembra 1856, da grajščina S. oporeka vsakemu patronatu in da mora vsled tega vse stavbene stroške občina sama trpeti.

Ker toraj manjka dokazov o izvoru patronata povodom ustanovitve cerkve v J., bilo bi obstoj patronata dokazati iz poznejšnjih dejstev.

Ako bi se torej hotelo patronatno pravo, oziroma breme zoper sedanjega lastnika grajščine S. v poštev jemati, bilo bi dokazati obstoj stvarnega, z navedeno grajščino spojenega patronata. Osobito bi bilo treba dokazati, da je sedanji lastnik, oziroma njegov pravni prednik najmanj več nego 40 let, pripoznavao in izvršujoč pravice in bremena patronata, k tej župniji prispeval. da so torej na podstavi določil §-ov 1471 in 1472 obč. državl. zakonika lastniki navedene grajščine s priposestovanjem postali cerkveni patroni. A od leta 1846, torej v nego pol stoletja odklanjajo le-ti vsako pravico in dosledno vsako breme iz patronata; vsi, namreč P. baron St., grof D., in knez W. se sklicujejo na kupne pogodbe, glasom katerih so pač gospodske pravice (Vogteirechte) prevzeli, nikdar pa pravic in bremen patronata.

Dejstvo je, da patronat ni vknjižen v deželni deski pri grajščini S., in dejstvo je, da v tem obširnem času nihče navedenih lastnikov nikdar ni prevzel nikakega patronatnega bremena, temveč se je zoper prispevek odločno in vspešno odrekal.

Na podstavi teh uvaževanj smelo bi se k večjemu govoriti o osebni pravici barona G. in njegovih pravnih naslednikov (jus patronatus personale honorificum), kar pa je za ta slučaj brezpomembno, a nikakor ne o stvarnem, s posestvom grajščine

S. spojenim patronatom (jus patronatus onerosum). Bilo je torej razsoditi, da cerkev in prebenda v J. ne stoji v nikakem patronatnem razmerju z grajščino S.

Na podstavi §-a 33 zgoraj navedenega zakona nastopi po vsem tem pravica svobodnega nameščenja od strani škofa (libera collatio).

Ad II. Uvaževaje, da dobiva prebenda J. svoje dohodke največ iz verskega zaklada — kar je iz spisov dokazano — je bilo na podstavi §-a 4. leg. cit. razsoditi, da je škofova pravica svobodnega nameščenja omejena s prezentacijo, katero izvršuje državna oblast imenom kranjskega verskega zaklada.

Ta rzsodba okrajnega glavarstva v L. je bila vsem interesentom, osobito pravnim zastopnikom kranjskega verskega zaklada, knezoškofijskemu ordinarijatu, knezu W. in prizadetim občinam vročena, a v zakonitem roku ni nihče uporabljal pravnih sredstev. In tako se je končal več nego 50 let trajajoči spor gléde patronata v J. v občno zadovoljnost. L—e

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. decembra 1902.

— (Iz kronike društva »Pravnik«.) Odbor je po zadnjem svojem sklepu vložil pri justičnem ministrstvu peticijo, v kateri poroča o društveni izdaji zakonov v slovenskem prevodu in ob enem prosi, naj bi ministrstvo napotilo sodišča v slovenskih pokrajinah, da si za uradne knjižnice nabavijo dosedaj izišle in bodoče zvezke »Pravnikove« zbirke.

— (Rihard grof Belcredi,) bivši ministrski predsednik, pozneje (1881—1895) predsednik upravnega sodišča je umrl dne 2. t. m. nagloma v Gmundenu v visoki starosti 80 let. Pokojnik, od avstrijskih Slovanov visoko cenjen radi političnih načel, bil je tudi od nasprotnikov sploh spoštovan radi njegove idealne objektivnosti. Čast njegovemu spominu!

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

P. n. člani „Pravnika“ in naročniki tega lista naj se za vpošiljatev članarine ozir. naročnine za l. 1903. (zaostankov za l. 1902. in pr. ter ev. kupnine za Kavčnikov „Izvršilni red“) izvolijo poslužiti priložene položnice c. kr. poštno-hranilničnega urada.
